

zgrajena tudi spodnja, vendar pa zdaj njena lokacija ni znana. Vprašanje lokacije spodnjega samostana pri kartuziji Jurklošter je zelo zapleteno in ga zato tukaj ne kaže obravnavati. Zelo verjetno sta bili dve

ločeni lokaciji zasnovani tudi še v času druge ustanovitve, devet let po razpustu prve kartuzije.

Jože Maček

Poklon rečiški lepotici

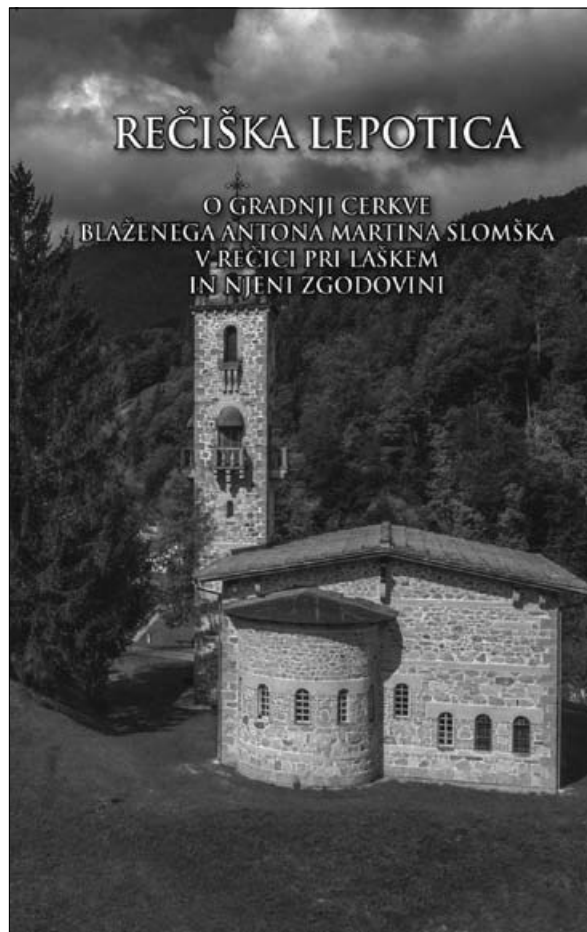
Boža Herek, *Rečiška lepotica: o gradnji cerkve Blaženega Antona Martina Slomška v Rečici pri Laškem in njeni zgodovini*. Laško: Vigred, 2020. 52 strani.

Predstavljena knjiga o »rečiškem svetišču« je izšla ob 20. obletnici posvetitve prve cerkve, posvečene blaženemu Antonu Martinu Slomšku in 220 let od njegovega rojstva.

Rečiška dolina je spadala pod pristojnost laške (nad)župnije okoli leta 1257 od njene ustanovitve. Med 14. in 16. stoletjem so ljudje na lastno pobudo postavili po nekaterih večjih vaseh kar precejšnje število manjših cerkva – podružnic, da bi s tem vernikom vsaj delno olajšali večurno hojo k obvezni nedeljski maši, ki jo stari ljudje in otroci seveda niso zmogli. Vendar so bile maše in drugi obredi v teh podružnicah le nekajkrat letno. Vodili so jih kaplani, ki jih je bilo pri vsaki župniji večinoma od štiri do pet.

Rečiški verniki so v preteklosti morali hoditi v k nedeljski maši v župnijsko cerkev v Laško. Bližje jim je sicer bila podružnična cerkev sv. Mohorja, ki je najstarejša podružnična cerkev laške (nad)župnije, sezidana leta 1421, ker pa ta stoji na višini 784 m na Šmohorju, verniki iz Rečiške doline tamkajšnjih redkih maš niso pogosto obiskovali.

Ko je nastopil vladavino cesar Jožef II. (1780–1790), ki je bil velik reformator, je prišlo do velikih sprememb tudi na cerkvenem področju. Cesar je ukinil vse kontemplativne samostane (v katerih se menihi niso ukvarjali z šolstvom ali z dušnim pastirstvom), ter je v prid države (vendar za potrebe

Cerkve) zaplenil vsa njihova gospostva in drugo premoženje. Iz celotnega zaplenjenega samostanskega premoženja je v vsaki deželi ustanovil posebno paradržavno finančno ustanovo – Verski sklad, iz katere je začel plačevati redne mesečne plače in pokojnine duhovnikom v dušnem pastirstvu in poskrbel za kritje drugih z versko dejavnostjo povezanih stroškov. S jožefinsko farno regulacijo so pri skoraj vseh dotedanjih podružnih cerkvah ustanovili nove župnije, imenovane kuracije, vikariate ali duhovnije, ki so bile ustanovljene zato, da bi olajšali hojo vernikov k nedeljski maši. Po tedanjih cerkvenih predpisih je bila udeležba vernikov pri nedeljski maši v domači farni cerkvi obvezna. Cesar Jožef II. pa je menil, da če Cerkev in država zahtevata od vernikov udeležbo pri nedeljski maši,

jim morata država in Cerkev, seveda s pomočjo vernikov, postaviti nove farne cerkve v zmerni oddaljenosti od njihovih domov, da se jim omogoči udeležba pri nedeljski službi božji.

V okviru jožefinske farne regulacije so pri cerkvi Sv. Jederti nad Laškim, ki je bila prej podružnica nadžupnije Laško, ustanovili novo župnijo z istim imenom. Njej so iz ozemlja laške nadžupnije priključili tudi območje Zgornje Rečice. Toda tudi pot iz Zgornje Rečice k Sv. Jederti k nedeljski maši je kar dolga. Posebno težavna je bila nošnja rajnikov na pokop na tamkajšnje župnijsko pokopališče. Zato so si rečiški verniki dolgo želeli, da bi v svojem kraju postavili svojo cerkev in bi se izognili dolgotrajni hoji. Želeli so tudi, da bi bila njihova cerkev posvečena lavantinskemu škofu Antonu Martinu Slomšku, ki je bil v teh krajih sila spoštovan in cenjen, ob načrtih za gradnjo cerkve v Rečici pa je že potekal postopek za njegovo beatifikacijo.

Prvo neposredno pobudo za graditev cerkve in pokopališča v Rečici je dal posestnik Nikolaj (domačini so ga klicali Miklavž) Šergan, eden od največjih kmetov v tamkajšnji okolici, ki je imel poleg 96 hektarov velikega posestva še mlin. V prvi svetovni vojni so ga kot avstrijskega vojaka na vzhodni fronti zajeli Rusi in je bil precej časa v ujetništvu v Sibiriji. V težkih razmerah ujetništva se je zaobljubil, da če se bo zdrav vrnil, bo v zahvalo postavil večjo kapelo. Po srečni vrnitvi domov, je Šergan, čeprav še dokaj mlad, postal cerkveni ključar pri župnijski cerkvi pri Sv. Jederti. To je bilo zelo pomembno, saj je zaradi te funkcije lažje prevzel vodenje gradnje nove cerkve v Gornji Rečici, predvsem pa zbiranje gradbenega materiala ter denarja za njeno gradnjo in to vse od začetka do konca. Gradnjo je uradno vodil stavbni odbor, ki je bil ustanovljen 3. februarja 1935, v katerem je bilo kar nekaj izredno zavzetih članov, vsebinsko pa je vso gradnjo vendarle vodil Nikolaj Šergan. V domači okolici so začeli s pridobivanjem gradbenega materiala. Tedanji ban Dravske banovine je leta 1930 dovolil pobiranje prispevkov za gradnjo rečiške cerkve po vsej banovini, ljubljanski in mariborski škof pa sta dovolila zbiranje sredstev po vseh župnijah obeh škofij.

Za izdelavo načrta so Rečičani izbrali najboljšega mojstra za načrtovanje sakralnih objektov, tedaj profesorja na gradbeni fakulteti v Ljubljani,

arhitekta Jožeta Plečnika. Nanj sta se obrnila Nikolaj Šergan in njegova žena Helena, s prošnjo da bi narisal načrt za votivno kapelo. Plečnik je prišel v Rečico in sam določil lokacijo za cerkev na Brosišču, na zemljišču, ki ga je za gradnjo cerkve podaril domačin Matija Golouh. Dokončno izdelavo načrtov pa je Plečnik zaupal svojemu asistentu, inženirju Janezu Valentinčiču, ki je načrte izdelal pod vodstvom svojega učitelja in mentorja.

Zidavo nove cerkve v Rečici v čast Antonu Martinu Slomšku je odobril mariborski škof dr. Andrej Karlin. Škof je določil, da bo za čas, ko Slomšek še ne bo proglašen za blaženega, patron cerkve v Rečici njegov krstni zavetnik sv. Anton Puščavnik.

Ker denarja za gradnjo ni bilo lahko zbrati, je izgledalo, da bo načrte potrebno opustiti. Ko je nekoč šel Miklavž Šergan k svoji hčerki v Griže, naj bi okoli enajste ure zvečer Nežika šla po vodo in zagledala na Brosišču, prav tam, kjer zdaj stoji cerkev, močno svetlobo. Tudi na njegovem domu so Šerganova žena in otroci videli osvetlitev, videlo se je kamenje in pesek. Osvetlitev je trajala približno pol ure, nato je svetloba ugasnila. Ko je okoli polnoči Šergan prišel domov, ga je žena vprašala, če je videl, kaj je bilo na Brosišču in da se bo cerkev morala zidati. Svetloba se je ponovila še naslednjo noč. Šergan, njegova žena in Rečičani pa so to osvetlitev šteli kot božje znamenje, naj se na Brosišču sezida cerkev.

Po odobritvi gradnje in izdelavi načrtov se je začela zidava cerkve, ki jo je prevzel znani podjetnik iz Ljubljane Matko Curk, ki je bil kot gradbenik skrajno soliden. Rečičani so se sami lotili določenih del, kopali so pesek, ravnali teren, Martin Jeran je napravil apnenico in začel v njej žgati apno. *“V Rečico je prišel strelski mojster Blaž Kurnik iz Govc, po dolini je pokalo, da se je vse kar treslo. Ljudje so od veselja jokali, saj so dočakali, da se bo v Rečici prvič zidala cerkev”*, je zapisal Šergan. Kamenje za klesane robove so pripravljali v bližnjem gozdu, nekaj so ga pripeljali od drugod, pesek so kopali in sejali kar na gradbišču. Za gradbeno dovoljenje so zaprosili julija 1936, z gradnjo pa so pričeli 10. avgusta 1936, že 20. septembra istega leta so na vogalu cerkvene stavbe vzdali temeljni kamen. Mojster Plečnik je rečiško gradbišče obiskal še isto leto, da si je stavbo strokovno ogledal in pohvalil zidavo.

Cerkev je bila z velikim odrekamjem in prizadevanjem domačinov sezidana v treh letih, od pomladi 1936 do 1938. Poleg cerkve pa so v Rečici dobili tudi svoje pokopališče.

Vodja gradnje, Miklavž Šergan, je bil zelo praktičen mož, a kljub temu, so se tekom gradnje pojavljale težave, saj potrebnega denarja ni bilo mogoče zbrati. Znotraj stavbnega odbora je prišlo tudi do navzkrižij, tako da je bil Šergan tik pred tem, da opusti vodenje gradnje nove cerkve. Pozneje je zapisal: *“Ko sem šel zvečer v posteljo in nisem mogel zaspati, sem v mislih rekel – Slomšek, Slomšek, pomoči, pomoči, v stiskah sem, denarja ni. In v tistem sem zaspal in od tistega časa je denar prihajal, še danes ne vem od kod. Zmeraj je bilo za sproti in sem izplačal okoli 200.000 dinarjev, brez vsakega posojila, vsakemu vsak dinar. Vse je popolnoma izplačano.”* Dolgove so dokončno poplačali leta 1944. Zadnji denar naj bi prišel – tako Šerganov vnuk Tone Dornik – ob 20 letnici blagoslovitve cerkve, leta 1959, takratnih neznatnih sto dinarjev. Šerganova žena Helena je skrbno spremljala vsa moževa prizadevanja za gradnjo cerkve in je opogumljala moža, ko je bil na koncu moči in je izgubljal pogum. Vedno ji je uspelo moža ponovno opogumiti. Vedno je vztrajala: *“Cerkev se mora zgraditi!”*

20. maja 1939 je mariborski škof Ivan Jožef Tomažič ob asistenci laškega dekana msgr. dr. Franca Kruljca in drugih duhovnikov, cerkev blagoslovil in začasno posvetil Slomškovega krstnemu patronu Sv. Antonu Puščavniku. Kljub temu, da so v tistem času Slomškovo beatifikacijo že pričakovali, je pa potem trajalo še natančno 60 let, da je Slomšek postal blaženi – na cerkveni slovesnosti v Mariboru, 19. septembra 1999. Čez leto dni (17. septembra 2000), pa je bila rečiška cerkev končno posvečena blaženemu škofu Slomšku, kakor so si Rečičani želeli že pred začetkom gradnje.

V tem zapisu ni podrobneje opisana zunanost in notranost cerkve in poudarjena njena umetnostna vrednost, ker je to razvidno iz naslovne strani predstavljene knjige in iz 34 barvnih fotografij. V knjigi so objavljeni kratki zapisi o pobudniku za postavitev cerkve v Zgornji Rečici Nikolaju Šerganu, o arhitektu Jožetu Plečniku, iskalcu slovenske identitete, ki je stal v ozadju načrtovanja, dejanskega načrtovalcu arhitektu Janezu Valentinčiču in gradbenemu podjetniku Matku Curku.

Knjižica je poklon rečiški lepotici – cerkvi, ki je bila zgrajena zaradi neuničljive volje in vztrajnosti domačinov.

Jože Maček